

XI. Qoʻshimcha adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash-yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi.: Toshkent, «O'zbekiston» NMIU, 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz.: Toshkent, «O'zbekiston» NMIU, 2017.
3. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz.: Toshkent, «O'zbekiston» NMIU, 2016.
4. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi.-Toshkent, 2021

1. <http://www.edu.uz>
2. <http://www.tdpu.uz>
3. <http://www.cspi.uz>
4. <http://www.zivonet.uz>
5. <http://www.pedagog.uz>
6. <http://www.experiment.webservis.ru>
7. <http://www.elibrary.ru>
8. <http://www.rukodelie.ru-rukodelie>

7. Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2023 yil “_____” _____dagi qarori bilan tasdiqlangan

8.	Fan/modul uchun ma'sul: M.M.Pariyeva CHDPU, "Texnologik ta'lim" kafedrası dotsenti, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, (PhD).
----	--

9. **Taqirizchilar:** X.T.To‘lqinova - Toshkent davlat pedagogika universiteti “Texnologik ta’lim metodikasi” kafedrasida dotsenti, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori, (PhD). D.I.Xushnazarova - Toshkent shahar 80-sonli umumta’lim maktabining O‘quv ishlari bo‘yicha direktor o‘rinbosari

XALQ HUNAMANDCHILIGI VA BADIY LOYIHALASH FANI O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:

1000000 – Ta'lim

Ta'lim sohahi:

110000 – Ta'lim

Ta'lim yo'nalishi:

60112300 - Texnologik ta'lim

Fan/modul kodi XHBL208	O'quv yili 2024-2025	Semestr 3	ECTS - Kreditlar 5
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1. Xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalash	60	90	150
2.	I. Fanning mazmuni. Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarga milliy hunarmandchilгимiz tarixi, uning yo'nalishlari, rivojlanish bosqichlari, tarmoqlari bilan tanishtirish, shuningdek, o'zbek milliy xalq hunarmandchiligining: yog'och o'ymakorligi, ganchkorlik, naqqoshlik, zardo'zlik, kashtado'zlik, gilam to'qish kabi sohalarini o'rgatish, milliy qadriyatlarimizni ardoqlash, ular bilan faxrlanish, g'ururlanish xislarini rivojlantirish, avlodlarni davomchilari bo'lish, yaratuvchanlikka, hunarmandchiligi ustalarining munosib davomchilari bo'lish, yaratuvchanlikka, go'zallikka intilish kabi tuyg'ularni tarkib toptirishdan iboratdir. Fanning vazifasi - talabalarda qo'lda bajariladigan ishlar uchun ish o'rinlarini tashkil qilish, qo'l ishlarini bajarish, milliy hunarmandchiligimizning yo'nalishlarida foydalaniladigan materiallar, asbob-uskunalar, o'lchov olish va andoza tayyorlash, do'ppi tikish usullari va tayyorlash texnologiyasi, quroq tikish usullari, gazlama tanlash va tikish texnologiyasi, kashta tikish usullari, zardo'zlik, quroqchilik texnikasini to'g'ri tanlay olish ko'nikmalarini hosil qilish. II. Nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu. Xalq hunarmandchiligi san'ati haqida umumiy ma'lumot. O'zbek milliy xalq hunarmandchiligi maktablari. Kirish. Xalq hunarmandchilik san'atining tarixi va uning rivojlanish bosqichlari. Xalq hunarmandchiligi san'ati sohasida Respublikamizdagi ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar natijalari. O'zbekistonda xalq amaliy san'ati va milliy hunarmandchilikning rivojlanishi (Baqtriya, So'g'd, Xorazm, Shosh, Parkana). Xalq hunarmandchiligi va amaliy san'at turlari, ulardagi umumiylik va farqlar. Umumta'lim maktablaridagi texnologiya mashg'ulotlarida o'quvchilarni milliy hunarmandchilik va amaliy san'at asoslariga o'rgatishning mazmuni. 2-mavzu. O'zbek milliy xalq hunarmandchiligi va boshqa mamlakatlar hunarmandchiliklari turlari. Xalqning turmush madaniyati va ma'naviyatini ko'tarishda fanning tutgan o'rni. Xalq hunarmandchilik turlari, uning tarixi, rivojlanish bosqichlari va hozirgi vaqtdagi imkoniyatlari. Rossiya xalq hunarmandchiligi, ukrain xalq hunarmandchiligi turlari, uning tarixi, hozirgi ahvoli. Ularni tayyorlashda ishlatiladigan xom-ashyo, jihoz va moslamalar.		

3-mavzu. Badiiy loyihalash

Dizaynning asosiy qoidalari. Buyumlar muhitini loyihalashga qo'yiladigan talablar. Umumiylik, yaxlitlik, uyg'unlik. Uyg'un shakllar yaratish vositalari. Loyihalash haqida umumiy ma'lumot. O'quv loyihalarining mazmuni va uning turlari. Reproaktiv usulda namuna nusxasini ko'chirib loyihalash. Konstruktsiyalash turlari. Konstruktsiyalash turlari bo'yicha ish jarayonini tashkil qilishga qo'yiladigan talablar.

4-mavzu. Kompozitsiya. Badiiy loyihalashda kombinatorika

Kompozitsiya qonuniyatlari va vositalari. Kompozitsiya, uning asosiy turlari va kategoriyalari. Ritm, muvozanat, shaklning dinamikligi va statikligi, simmetriya va asimmetriya, mashtab, proporsiya, kontrast, nyuans, tektonika. Tekislikni bezakli transformatsiyalash. Badiiy loyihalashda kombinatorika. Shakl Kompozitsiyasini o'rganishning kombinatorik tamoyillari. Geometrik shakllar asosida bezakli kombinatorik element hosil qilish. Tabiiy analog asosida bezakli kombinatorik element hosil qilish. Qog'oz, plastilin va gipsdan kombinatorik elementlar bajarish. Dizayn va arxitektura kombinatorik elementlar.

5-mavzu. Kashtachilik san'ati. Qo'lda va mashinada kashta tikish turlari haqida umumiy ma'lumot.

Qo'lda va mashinada kashta tikish. Qo'lda kashta tikishda kashtado'zning ish o'rni tashkil etish. Kerakli jihoz va moslamalar. Kashtado'zlikda qo'llaniladigan choklarni tikish usullari. Kashta tikish uchun tanlangan nusxani asos (gazlama) ga ko'chirish usullari (ko'chirgich qog'ozdan foydalanish, tasvir konturi bo'ylab qaviq tortish, qaviq konturi bo'ylab teshiklar hosil qilish va u orqali kukun izi tushirish, yorug'lik nusxa ko'chirish).

6-mavzu. Buyumlarni zardo'zlik usuli yordamida bezash usullari.

Zardo'zlik san'ati tarixi, uning rivojlanish bosqichlari, hozirgi ahvoli va imkoniyatlari. Zardo'zchilik maktablari va ustalari. Zardo'z mahsulotlari turlari va uni tayyorlashda ishlatiladigan hom-ashyo, jihoz va moslamalar. Zardo'zlikda ishlatiladigan naqshlarning ramziy ma'nolari. Tikuv buyumlarini zardo'zlik usuli bilan bezash. Zardo'zlik mahsulotlari turlari.

7-mavzu. Do'ppi tikish texnologiyasi.

Do'ppi tikishda ishlatiladigan materiallar va bezak elementlar. Do'ppi uchun asos, material shakli tanlash va o'lchov olish. Do'ppi bichib tyorlash, tikish va bezatish.

8-mavzu. Quroqchilik texnikasi.

Quroq tikish usullari. Gazlama qoldiqlarini quroq tikishga tayyorlash. quroq Kompozitsiyasini tuzish. Taxlama va yassi quroq tikish.

9-mavzu. Gilam to'qish san'ati.

Gilam to'qish san'ati tarixi, uning rivojlanish bosqichlari, hozirgi ahvoli va imkoniyatlari. O'zbek milliy gilamchilik maktablari va ustalari. Gilam

mahsulotlari turlari va uni tayyorlashda ishlatiladigan hom-ashyo, jihoz va moslamalar. 10-mavzu. Savatchilik san'ati. Savatchilik hunari tarixi. Savat to'qishda ishlatiladigan hom-ashyo, jihoz va moslamalar. Savat uslublari. Savatchilik va bo'yirchilik. 11-mavzu. Zargarlik san'ati. Zargarlik san'ati tarixi, zargarlik maktablari va ustalari. Zargarlik buyumlari, zargarlikda ishlatiladigan materiallar va asboblari, zargarlik buyumlarini tayyorlash texnologiyasi. Pardo berish usullari. 12-mavzu. Yog'och o'ymakorligi va naqqoshlik san'ati. Yog'och o'ymakorligi san'ati tarixi, uning rivojlanish bosqichlari, hozirgi ahvoli va imkoniyatlari. Yog'och o'ymakorligi maktablari va ustalari. Yog'ochga naqsh solish texnologiyasi. Naqqoshlik san'ati tarixi, uning rivojlanish bosqichlari, hozirgi ahvoli va imkoniyatlari. Naqqoshchilik maktablari va ustalari. Naqsh solish texnologiyasi. Naqqoshlikda simmetriya-assimetriya, ritm, mutanosiblik va oltin kesim qonuni. Naqsh turlari va ularda foydalaniladigan elementlar. 13-mavzu. Ganchkorlik san'ati. Ganchkorlik san'ati tarixi, O'zbekistonda ganch o'ymakorligi san'atining rivojlanishi, ganch o'ymakorligi turlari. Ganch o'ymakorlik maktablari va ustalari. Ganch o'ymakorlikda ishlatiladigan mahsulotlar turlari, materiallari va asbob-uskunalar. Naqsh namunalari va kompozitsiya tuzish. Pardoqlash bosqichlari. 14-mavzu. Kulolchilik san'ati. Kulolchilik san'ati tarixi. O'zbekistonda kulolchilik san'atining rivojlanishi va uning turlari. Kulolchilik maktablari va ustalari. Kulolchilik san'ati tarixi, uning rivojlanish bosqichlari, hozirgi ahvoli va imkoniyatlari. Kulolchilik mahsulotlari turlari, materiallari va asbob-uskunalar. Pardoqlash san'ati. 15-mavzu. Kandakorlik va pichoqchilik san'ati O'zbek milliy kandakorlik san'ati tarixi, uning rivojlanish bosqichlari, hozirgi ahvoli va imkoniyatlari. O'zbek milliy kandakorlik maktablari va ustalari. Kandakorlik mahsulotlari turlari va uni tayyorlashda ishlatiladigan hom-ashyo, jihoz va moslamalar. Mis buyumlarining turlari, badiiy bezak turlari. Pardoqlash bosqichlari. Pichoqchilik san'ati tarixi, uning rivojlanish bosqichlari. Mahsulot turlari. Xom ashyo va materiallar. Pardo berish usuli. III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi: 1. Xalq amaliy san'ati turlari, ularning shakllanish va rivojlanish tarixi. 2. Mamlakatimizda shakllangan yirik amaliy san'at maktablari va hunarmandchilik markazlari. O'zbekistonda xalq amaliy san'ati va milliy	hunarmandchilikning rivojlanishi 3. Xalq hunarmandchiligi va amaliy san'at turlari, ulardagi umumiylik va farqlar. Boshqa mamlakatlar xalq hunarmandchiliklari san'ati. Ularda ishlatiladigan mahsulotlar turlari, asbob-uskunalar va tayyorlash texnologiyalari. 4. Kompozitsion qator, rang va ritmdan foydalanib bezakli kompozitsiyalar tuzish. Kostyumni badiiy loyihalash usullari. Badiiy loyihalashda kompozitsion uyg'unlik 5. Qo'lda va mashinada kashta tikish. Qo'lda kashta tikishda kashtado'zning ish o'rni tashkil etish. Kashta tikish uchun kerakli jihoz va moslamalar. 6. Tikuv buyumlarini zardo'zlik usuli bilan bezash. Zardo'zlik-mahsulotlari turlari. Zardo'zlikda qo'llaniladigan jihoz va moslamalar. Zardo'zlikda ishlatiladigan chok turlari. 7. Do'ppi tikish texnologiyasi. Do'ppi tikishda ishlatiladigan materiallar va bezak elementlar. Do'ppini bichib tayyorlash, tikish va bezatish. 8. Quroqchilik texnikasi. Quroq tikish usullari. Gazlama qoldiqlarini quroq tikishga tayyorlash. Taxlama va yassi quroq tikish. 9. Naqqoshlik san'atining o'ziga xos xususiyatlari. Naqqoshlikda ishlatiladigan asbob-uskunalar. Naqsh kompozitsiyalari: yo'l ichiga naqsh chizish, uchburchak ichiga naqsh chizish, aylana ichiga naqsh chizish. 10. Gilamdo'zlikda foydalaniladigan asbob va uskunalar. Gilam to'qish texnologiyasi. 11. Savatchilik hunari tarixi. Savat to'qishda ishlatiladigan hom-ashyo, jihoz va moslamalar. Savat uslublari. Savatchilik va bo'yirchilik. 12. Yog'och o'ymakorligi san'ati. Yog'ochda o'yish uchun asbob uskunalar. 13. Ganch o'ymakorligi san'ati. Ganch o'ymakorligi uchun asbob uskunalar. 14. Zargarlik uchun asbob uskunalar. Zarzarlik ishlari texnologiyasi. 15. Kulolchilik san'atida ishlatiladigan asbob-uskunalar turlari. Kulolchilik buyumlari turlari va ularni yasash texnologiyasi. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar Mustaqil ta'limni baholash – bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo'yilgan masalani o'rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, hulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to'liq ochib beriladi. Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular: 1. Xalq amaliy san'ati turlari, ularning shakllanish va rivojlanish tarixi. 2. Mamlakatimizda shakllangan yirik amaliy san'at maktablari va hunarmandchilik markazlari. 3. O'zbekistonda xalq amaliy san'ati va milliy hunarmandchilikning rivojlanishi
--	--

4.	Xalq hunarmandchiligi va amaliy san'at turlari, ulardagi umumiylik va farqlar
5.	Hunarmandlar tomonidan tayyorlanadigan milliy matolar va ularning turlari.
6.	Umumta'lim maktablaridagi texnologiya mashg'ulotlarida o'quvchilarni milliy hunarmandchilik va amaliy san'at asoslariga o'rgatishning mazmuni.
7.	Boshqa mamlakatlar xalq hunarmandchiliklari san'ati. Ularda ishlatiladigan mahsulotlar turlari, asbob-uskunalar va tayyorlash texnologiyalari.
8.	Kompozitsion qator, rang va ritmdan foydalanib bezakli kompozitsiyalar tuzish.
9.	Kostyumni badiiy loyihalash usullari. Badiiy loyihalashda kompozitsion uyg'unlik.
10.	Qo'lda va mashinada kashta tikish. Qo'lda kashta tikishda kashtado'zning ish o'rni tashkil etish.
11.	Kashta tikish uchun kerakli jihoz va moslamalar.
12.	Kashta choklarini tikish usullari. Mireskha choklarini tikish usullari
13.	Zardo'zlik mahsulotlarini tayyorlash texnologiyasi: naqsh elementlarini chizish, tikish ketma ketligi
14.	Quroq tikish usullari. Taxlama va yassi quroq tikish
15.	Yog'och o'ymakorligi san'ati, yog'och o'ymakorligida ishlatiladigan asboblarni ishga sozlash va saqlash qoidalar.
16.	Mamlakatimizda kulolchilik san'atining rivojlanish tarixi va hozirgi kundagi holati.
17.	Tikuv buyumlarini zardo'zlik usuli bilan bezash. Zardo'zlik mahsulotlari turlari.
18.	Zardo'zlikda qo'llaniladigan jihoz va moslamalar. Zardo'zlikda ishlatiladigan chok turlari.
19.	Do'ppi tikish texnologiyasi. Do'ppi tikishda ishlatiladigan materiallar va bezak elementlar. Do'ppini bichib tayyorlash, tikish va bezatish.
20.	Quroqchilik texnikasi. Quroq tikish usullari. Gazlama qoldiqlarini quroq tikishga tayyorlash.
21.	Taxlama va yassi quroq tikish.
22.	Naqqoshlik san'atining o'ziga xos xususiyatlari. Naqqoshlikda ishlatiladigan asbob-uskunalar.
23.	Naqsh kompozitsiyalari: yo'l ichiga naqsh chizish, uchburchak ichiga naqsh chizish, aylana ichiga naqsh chizish.
24.	Gilamdo'zlikda foydalaniladigan asbob va uskunalar. Gilam to'qish texnologiyasi.
25.	Savatichilik hunari tarixi. Savat to'qishda ishlatiladigan hom-ashyo, jihoz va moslamalar. Savat uslublari. Savatchilik va bo'yachilik.
26.	Yog'och o'ymakorligi san'ati. Yog'ochda o'yish uchun asbob uskunalar.
27.	Ganch o'ymakorligi san'ati. Ganch o'ymakorligi uchun asbob uskunalar.
28.	Zargarlik uchun asbob uskunalar. Zarzarlik ishlari texnologiyasi.
29.	Zardo'zlikda zar tikish usullari, naqsh elementlari.
30.	Kulolchilik san'atida ishlatiladigan asbob-uskunalar turlari.
31.	Kulolchilik buyumlari turlari va ularni yasash texnologiyasi.

32.	Kandakortlik buyumlari turlari va ularni yasash texnologiyasi.
3.	VII. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - "Xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalash" fanining tushunchasi, bu fanni o'qitishdan maqsad, xalq hunarmandchiligi xaqida umumiy tushunchalar; milliy hunarmandchilik asoslari, turli millatlar xalq hunarmandchiligi turlari to'g'risida tasavvurga ega bo'lishi; (bilim) - o'zbek milliy xalq hunarmandchiligi turlari, kashtachilik tarixi, kashta tikish texnologiyasi, zardo'zlik tarixi, zardo'zlik tikish usullari va texnologiyasi; do'ppichilik tarixi va do'ppi tikish usullari, pichoqchilik texnologiyasi, naqqoshlik texnologiyasi, ganchkorlik texnologiyasi, zargarlik texnologiyasini bilishi, malaka hosil qilishi va amalda qo'llay olib foydalana olishi; (ko'nikma). - xalq hunarmandchiligi usulida buyum tayyorlash; xalq hunarmandchiligini zamonaviy dizayn talablari bilan uyg'unlashtirish; xalq hunarmandchiligi uchun materiallar tanlash; xalq hunarmandchiligi uchun kerakli asbob uskunalarlardan foydalanish, dizayn va badiiy loyihalashning turmushdagi ahamiyati, buyumlarni badiiy loyihalash metodlari, belgi va ramzlar, sanoat grafikasi asoslari, hajmli maket tayyorlash asoslari bo'yicha malakalarga ega bo'lishi kerak.
4.	VIII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalash; • jamoa bo'lib ishlash va hiyoa qilish uchun loyihalash
5.	IX. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha variantlar asosida yozma topshiriqlarni bajarishi zarur.
6.	X. Asosiy adabiyotlar: 1. Shoyoqubov Sh.K. "O'zbek xalq amaliy-bezak san'ati". – T.: 2009 yil. 2. Shoyoqubov Sh. "Zamonaviy O'zbekiston miniaturasi". – T.: 2006 yil. 3. Abdullaeva Q.M., Maksumova M.A., Raximjonova M. "Gazlamaga badiiy ishlov berish". – T.: "Cho'ipon", 2011 yil. 4. Maksumova M.A., Abdullayeva Q.M. Xalq hunarmandchiligi.- T.: TDPU, 2008. 5. Shermuxamedov R.S., Parpiyeva M.M., Sharipova G.S. Xalq hunarmandchiligi. Darslik. T.: "Tafakkur", 2021.